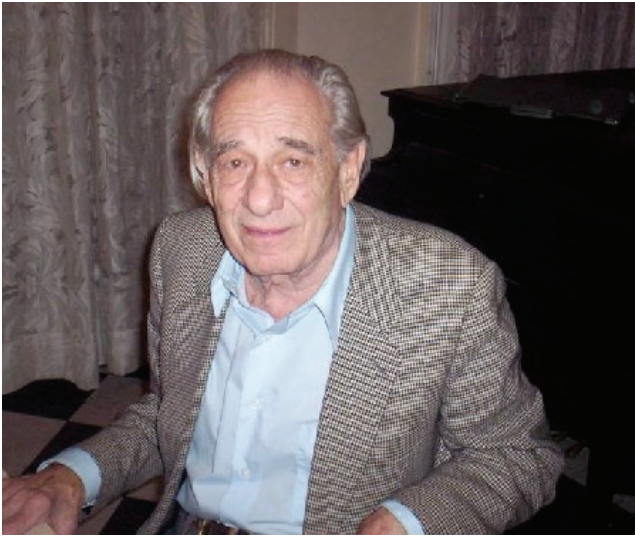

Abszolút fantasztikus világ

„Kilencvenhat évvel ezelőtt születtem Erdélyben, Kolozsvárott. 1916-ban betörték Erdélybe a románok, apám akkor az orosz fronton volt. Nagyváradról vasúton Balatonföldvára menekültünk. Trianon eredményeként jött az agrárreform. 15 éves koromban a bécsi Theresianumba kerültem, ott érettségiztem. Katona lettem, elvégeztem a Ludovika katonai akadémiát, és mint huszárhadnagy kerültem Ceglédre, majd Budapestre az első önálló huszárszázadhoz. A Don mellett, az orosz fronton voltam fél évig. Kiküldtek Törökországba a követségre mint az ottani katonai iroda vezetője. 1944 tavaszig voltam ott. Azután Budapesten éltem, jött a kommunista rendszer. Szerencsémre visszamentem Erdélybe, mert engem is, mint sok jó ismerősöm, kivégeztek volna. Visszaadtak nekem egy köteles részt.

Aztán 1949-ben Causescu mindenemet elkobzott. Bukarestbe mentem, majd ismét vissza Magyarországra. Az első feleségemmel disszidálni akartunk, elfogtak, bezártak az Andrássy út 60-ba, és három évig voltam börtönben. 1956 szeptemberében nősültem ismét, a felségem Apor Éva, akinek az édesapja Apor Vilmos püspök másodunokatestvére volt. 1956-ban, még október előtt jöttünk ki nyugatra. A helyzet úgy hozta, hogy Amerikában kötöttünk ki...”

- *Mondd el nekem, Charlie bácsi, hogy mi az, ami az életedben nagyon rossz volt! Szoktad mondani, hogy a két világháború tett tönkre.*

- Nem tudok egy rosszat felhozni, és kérdés az is, hogy mit fog az ember fel rossznak.

- *Mit fogsz te fel rossznak?*

- Rossznak igazából azt fogom fel, ha valaki csalatkozik abban, akit nagyon szeret. Szomorú az életben, ha az ember mondjuk egy történelmi osztályhoz tartozik, egy életformához tartozik, és ez fönmarad borzalmas viszonyok között száz és száz éven keresztül – és akkor jön egy abszolút fantasztikus világ, ahol repülők szállnak, és a televíziót kitalálták, és van ez a kis doboz, amit a fülön kell tartani, és messzire beszél; és akkor ezt a csoportot, ezt az életformát kiirtják. Talán ez a legfájóbb. Azt értem, hogy egy történelmi osztályoknak el kell tűnnie, csak kellemetlen, amikor az ember egy olyan korban él, amikor eltűnik. Veszem csak Erdélyt, Marosmentét. Ott voltak zömileg magyar faluk, minden faluban volt egy birtok, udvarház és kastély, a domboldalon vár... Az emberek mind ismerősök voltak, barátok és rokonok. A mi birtokunkon is volt olyan, hogy több generáció óta nálunk volt kertész mindenki a családban. És ez egyszerre csak megszűnt.

- *Dehát mindig minden megszűnik. Az életünk is megszűnik. Nem törvényszerű, hogy akkor a körülöttünk világok is megszűnnek?*

- Hatéves sem voltam az első világháború idején, amikor a románok „felmondták a barátságot”, és megtámadták Erdélyt. Menekülni kellett hát, egészen Marosvásárhelytől Nagyváradig lovaskocsival... Aztán Trianon Erdélyt Romániának adta. A birtokunk zömét elvették, bár valami kis pénzt kaptunk akkor. Ugyanazt a földet, amiért egy keveset fizettek, odaadták a nincsteleneknek. Nekik azonban nem volt szerszámuk, állatuk és tudásuk a

műveléshez, és eladták. Kinek adták el? A románoknak, mert csak nekik adott a bank erre kölcsönt. Az erdélyi nagybirtokosok földjei így kerültek a románokhoz. Ezzel a tulajdonképpen zseniális tervvel tették tönkre az erdélyi birtokosságot.

- *Mégsem volt akkor jobb a világ?*

- Volt szeretet, barátság, és nem volt ez a rohanás, ez a pénzimádat. Ferenc Ferdinánd, aki miatt, ugye, állítólag kitört az első világháború, járt Amerikában. Azt írta a naplójában, hogy „a mindenható amerikai dollár uralkodik a földön”. Az Istent letolták a trónjáról, és a helyébe a vagyont, a pénzt helyezték.

- *Minden kornak van kedvenc imádnivalója. Az emberi természet lényege lehet, hogy valamit követni, fenntartás nélkül imádni kell. Most a pénz ilyen. Valójában ez egy manipulatív kényszer. Az embert terelni kell, hogy szolgáljon. Majdnem mindegy, hogy pénznek, vallásnak, vagy katonai szolgálatnak hívjuk, az ember, a tömeg, mert manipulálható, követi az éppen aktuális imádnivalót. A dollárimádatot Amerika elég jól és globálisan megvalósította. Filozófiai megközelítéssel a kérdés most az, hogy ez miért feltétlenül rossz.*

- Aldous Huxley, akinek talán a leghíresebb utópisztikus műve a „Brave New World” [Szép új világ] mondta, hogy a középkor szellemisége alacsony volt, de a maihoz képest még mindig magas. Egy angol filozófus azt mondta: homo occidentalis technicus neo barbarus, vagyis a nyugati ember a technika újbarbárja. Az embernek semmi reménye nincs, csak az, hogy a tőzsde felmegy, és akkor majd „ezt meg ezt tudom csinálni a pénzzel”. Ha az élet örökké tartana, ez nagyszerű lenne. De az élet rövid, hamarosan elmegy, így ez semmi vigasztalást és szépet nem ad.

- *De mi ad?*

- Ha valamiben hisz az ember. Ha semmiben nem hiszünk, akkor az élet tényleg egy borzalom. Nehéz megmondani, mi az élet értelme. A kedvencem, Goethe idézem: az élet értelme maga az élet. Maga a létezés a csoda.

- *Jó ez nekünk?*

- Nem tudom, ez egy olyan komplikált kérdés.... Ha az ember egy olyan világban él, amelyik prosperál, az a környezetének jó. Nekem a hazám és a környezetem is tönkre lett téve. A barátaim és a rokonaim, a történelmi osztályunk tönkre lett téve. Roppant nehéz most megmondani ezért, hogy ebben vagy abban hiszek.

- *Kiszakítottak tehát mindenedből. Ha megmaradt volna a birtok és minden úgy, ahogy volt, jobb lett volna?*

- Nem hiszem, mert az őseim, akik gazdagok voltak, boldogtalanok voltak. Én jól megvagyok a feleségemmel és a gyerekeimmel, amíg nem történik valami baj. Mint most eltört a lábam... Akárhogyis, azért jobb olyan időszakban élni, amikor az embernek van valami reménye. Most én miben reménykedjek? Abban, hogy Iránt megtámadják az amerikaiak, vagy nem támadják meg? Röhej.

- *Miért?*

- Mi közöm nekem ahhoz, hogy Iránt megtámadják-e? Ezen gondolkodjam, ezzel foglalkozzam?

- *Mivel jobb foglalkozni? Hogy mi van a régi birtokkal?*

- Azzal sem érek semmit. Olyan az én sorsom, mint az indiánoké. Őket is elintézték. Csak azt ne követelje tőlem senki, hogy azokat, akik tönkretettek, szeressem.

- *Megnevezed őket?*

- A románok, mert nekik adták Erdélyt. Aztán Amerika segítségével a szovjet-oroszok bementek arra a területre, és kommunizmust csináltak. Azok tettek végképp tönkre. Ha Kolumbusz nem jött volna Amerikába és Amerigo Vespucci sem, és indiánok laktának itt, akkor én most az otthonomban ülnék.

- *Erdélyben élnél?*

- Ha Amerika nem létezne, valószínűleg igen. Amerika vitte dűlőre a két világháborút. A két világháború tett minket tönkre, azért kellett elmenekülni Erdélyből is, Magyarországról is...

Niemetz Ágnes

2008 NEW YORK